

“No estem a l’extrem de res, sinó al mig de tot”

El II Congrés de Cultura i Territori a les comarques de la diòcesi de Tortosa que s’acaba de celebrar a Amposta i Rossell ha servit per a reivindicar la necessitat de vertebrar i potenciar aquest territori a cavall entre el Principat i el País Valencià. D’això, però també de la necessitat de frenar dinàmiques separadores que impulsen l’administració valenciana, en parla el professor Miquel Àngel Pradilla, un dels màxims impulsors d’aquestes trobades i coneixedor a fons de la realitat lingüística, històrica, social i cultural d’aquest territori en la cruïlla.

Miquel Àngel Pradilla ha estat el secretari del II Congrés de Cultura i Territori a les comarques de la diòcesi de Tortosa, una trobada celebrada a final de març i principi d’abril a Amposta (Montsià) i Rossell (Baix Maestrat) organitzada per la Universitat Rovira i Virgili, la Universitat Jaume I i la Universitat d’Estiu de les Terres de l’Ebre amb

l'objectiu d'establir un fòrum de debat i reflexió al voltant d'aquest àmbit geogràfic de referència que és la diòcesi de Tortosa. Llengua, cultura, patrimoni, economia, medi ambient i antropologia són alguns dels àmbits que s'han debatut en aquesta segona trobada que, ja des de la seua primera edició l'any 2001, pretén reivindicar aquest territori fragmentat administrativament i treure'l de la marginació perifèrica a què està abocat. Nascut a Rossell, just al límit d'aquesta frontera que separa el País Valencià i el Principat, Pradilla és professor de la Universitat Rovira i Virgili i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Després d'aquest segon congrés, es reafirma que la funció d'aquesta trobada és essencial "per fer pedagogia i per compensar l'obsessió que hi ha per entrebancar les relacions històriques entre els habitants d'aquestes comarques".

—Després de quatre ponències, 55 comunicacions i quatre taules rodones, quines conclusions es poden extreure d'aquest congrés?

—Bàsicament ens refermem en la convicció que aquest és un territori amb moltes coses en comú, amb una mateixa realitat històrica, social, i cultural, amb una mateixa varietat lingüística, unes relacions entre habitants molt potents, amb una mateixa base econòmica, amb forts lligams familiars... És a dir, un territori homogeni, com la història s'encarrega de demostrar tossudament. Ara bé, també som conscients que aquest és un territori escapat administrativament, per tant, considerat perifèric per les administracions respectives.

—I és això el que aquest congrés vol canviar.

—El que volem és reivindicar la centralitat que ens pertoca. És a dir, som, efectivament, una zona administrativament perifèrica però també és cert que som culturalment centrals, situats geogràficament al centre d'un territori amb una llengua comuna. En aquest sentit, crec que el congrés ha fet —i continua fent— una funció pedagògica important, no només donant a conèixer la nostra pròpia realitat social i cultural, inclosa la varietat dialectal, sinó també demostrant que no estem a l'extrem de res, sinó al mig de tot.

Debats i reflexions

Aprofitant que enguany és la Capital de la Cultura Catalana, Amposta ha aconseguit amb els braços oberts el II Congrés de Cultura i Territori a les comarques de la diòcesi de Tortosa. El seu alcalde, Joan Maria Roig, ha declarat que "aquest ha estat un dels actes més emblemàtics de la nostra capitalitat cultural perquè cohesiona un territori amb arrels comunes, més enllà de situacions administratives concretes". Un territori, efectivament, emmarcat en una diòcesi religiosa que es remunta, almenys, fins al segle IV. Després de la segregació de la diòcesi de Lleida, el 1995, la de Tortosa és l'única diòcesi de les deu que existeixen al Principat que inclou poblacions d'altres territoris de parla catalana. En concret, hi pertanyen les comarques senceres del Baix Ebre, Baix Maestrat, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i part de les comarques de l'Alt Maestrat, Baix Camp, Ports i Priorat, amb una superfície de 6.450 km² i 230.000 habitants aproximadament.

Fomentar la vertebració i la projecció d'aquestes comarques ha estat des del començament l'objectiu del Congrés, la primera edició del qual es va celebrar el 2001. Ja aleshores, amb l'excusa de fer una primera trobada transautonòmica, tot d'experts es van reunir a Benicarló (Baix Maestrat) per parlar principalment de la llengua com a element identitari comú prenent com a marc de referència els límits de la diòcesi, que coincideixen gairebé a la perfecció amb els límits de la varietat lingüística coneguda com a tortosina. Poc després, els organitzadors del congrés (Universitat Jaume I, Universitat Rovira i Virgili i Universitat d'Estiu de les Terres de l'Ebre) es van adonar que amb la llengua no n'hi havia prou. I en aquest segon congrés els continguts han estat molt més diversificats. S'ha parlat d'arqueologia, de patrimoni, d'arquitectura, d'espais naturals, d'economia, de tradicions populars, de sociologia, de migracions, de llengua i de moltes altres coses.

Sobre llengua precisament es van presentar alguns estudis interessants: una comunicació sobre l'ús del català entre els joves immigrants del Montsià (una comarca que compta amb més d'un 25% d'immigració) que, tot i que conclou que la situació no és preocupant, constata la necessitat d'afavorir la integració lingüística, "perquè d'això depèn la nostra supervivència lingüística". D'altra banda, la ponència del professor Miquel Àngel Pradilla, "Aproximació demolingüística a les comarques de la diòcesi de Tortosa", certifica que el sud del Principat i el nord del País Valencià són dos territoris molt semblants lingüísticament amb dinàmiques condicionades pel funcionament dels ecosistemes respectius. Si, per una banda, al nord del País Valencià es ressenten els usos de la llengua, al sud del Principat es constaten problemes en la lectura i l'escriptura, sobretot per l'existència d'una societat envellida i pel fet que la gent jove amb estudis, i per tant amb coneixements de la llengua escrita, emigra cap a Barcelona.

Més enllà de les ponències i dels actes purament acadèmics, tal com ja es va fer en l'anterior trobada, l'últim acte d'aquest II Congrés el van protagonitzar les entitats culturals de la zona. Així, el 2 d'abril es van aplegar a Rossell vora una vintena d'entitats entre centres d'estudis, fundacions i associacions culturals per parlar i posar en comú una sèrie de projectes sobre la salvaguarda d'un dels elements més característics i sovint poc coneguts d'aquestes terres: el patrimoni rural.

"Aquest territori té una mateixa realitat històrica, social i cultural, una mateixa varietat lingüística, unes relacions molt potents i una mateixa base econòmica"

Fomentar la vertebració i la projecció d'aquestes comarques ha estat des del començament l'objectiu del Congrés, la primera edició del qual es va celebrar el 2001.

—Com va començar a definir-se aquest territori?

—La primera referència històrica que tenim és que va ser habitat per la tribu ibèrica dels ilerconvons, un poble que estenia el seu territori per les planes del Maestrat, el Montsià, el Baix Ebre i la Terra Alta fins a la divisòria natural de la conca de l'Ebre. Aquest poble va generar un substrat històric molt important i, tenint en compte aquesta primera distribució del territori, després els romans van fer la seua distribució. Més tard, també amb aquest mateix referent, s'establirien els límits de les diòcesis religioses.

—La de Tortosa data del segle IV, no?

—La primera notícia que en tenim és, efectivament, del segle IV. I ara potser no ens resulta gaire significatiu des del punt de vista social, però fins fa pocs anys la població d'un territori girava completament al voltant del fet ecle-

siàstic. Per tant, es creaven maneres de fer comunes al voltant de la diòcesi: imaginari comú, economia similar, relacions comunes, etc.

—I tot això s'ha mantingut fins avui dia...

—S'ha mantingut i es manté en gran part. Però també és cert que no podem tancar els ulls a la realitat administrativa que tenim al davant. Una realitat que en els últims anys ha anat creant dinàmiques centrífugues tenyides moltes vegades d'una clara voluntat de servir la polèmica amb qüestions com la llengua o l'aigua. Per tant, la nostra voluntat és servir de contrapès a aquesta dinàmica de l'administració valenciana que està trencant l'homogeneïtat d'aquest territori amb una aposta clarament tribal.

—A què es refereix quan parla d'una aposta tribal?

—Les institucions valencianes s'han dedicat a crear un marc referencial

propi per evitar que en l'imaginari dels valencians pugui aparèixer una entitat de referència cultural més gran que la pròpia Generalitat, com podrien ser els temuts Països Catalans. I ha convertit això en una lluita obsessiva per l'auto-

nomització del territori, posant entrebancs a qualsevol relació entre territoris pertanyents a diferents comunitats autònomes.

—**Com afecta això, a la pràctica?**

—Només pel que fa a la llengua, aquesta política ens portarà a un camí de secessió a llarg termini. La nostra llengua és fruit d'una tradició cultural compartida. Per tant, si es trenca aquesta tradició cultural, la llengua evolucionarà cap a camins diferents. D'alguna manera és el que ha passat amb el galleg, que ha acabat funcionant autònomament del portuguès, tot i que són la mateixa llengua.

—**Ha canviat alguna cosa des de la celebració del primer congrés?**

—En realitat han canviat moltes coses, però no com nosaltres voldríem. Les dinàmiques separadores s'han incrementat, i considerablement, amb la qual cosa es fa més necessari el pes de la societat civil.

—**S'han arribat a plantejar estratègies polítiques?**

—Nosaltres no entrem en qüestions polítiques. Formem part del món universitari i, per tant, de la societat civil. La nostra feina, doncs, és posar una realitat sobre la taula. Oferim una plataforma acadèmica de reflexió i debat. La resta, és feina d'uns altres.

—**La creació de la Mancomunitat de la Taula del Sénia, que aplega municipis d'un i altre costat de la frontera amb la voluntat de lluitar per objectius comuns és un principi?**

—Es precisament la correlació política del nostre plantejament cultural. Per primera vegada s'ha produït una comunió d'interessos, i això és fonamental.

—**Aposta per una consolidació a llarg termini del congrés?**

—Apostem per seguir endavant i per millorar-ne els continguts.

—**Per a quan s'espera la propera posada en comú?**

—Quatre anys? Potser tres? De moment, ara toca posar negre sobre blanc a totes les ponències i comunicacions i editar en forma de llibre tot allò que hem dit aquests dies. És la part més feixuga del congrés però potser també la més important. Si més no, per al futur.

Rosanna Melià

Vista cansada

Ferran Sàez Mateu

Del civisme com a rectificació

Després d'haver habitat molts anys als llimbs de les idees, el terme "civisme" ha passat darrerament a la primera línia de la política. No hi ha pregó de festa major ni peroració de segon tinent d'alcalde inaugurant ludoteca que no contingui un parell d'al·lusions a aquest concepte, repintat ara amb els vernissos cool del postprogressisme. Barcelona ha liderat aquest retorn —perquè no podem oblidar que som davant d'un retorn— a una actitud que durant dècades es va considerar una mera coartada política del conservadorisme arnat.

Al civisme s'hi pot arribar de dues maneres. La primera és —o era— el resultat d'una convicció; la segona, l'actual, només és la conseqüència d'una amarga rectificació política i, al capdavant, d'una capitulació ideològica. Totes i cadascuna de les icones que han guiat les passes de la generació del Maig del 68 —llambordes amuntegades, parets guixades i plenes de paperots encolats, carrers tallats, etc.— constituïen la mostra d'un incivisme adolescent que, per primer cop a la història, es va polititzar amb èxit. L'única diferència amb la situació actual és que els joves no esgrimeixen coartades tan sofisticades mentre s'emborratxen a les places. Amb una mínima dosi de perícia retòrica, però, l'entropada es podria arribar a transformar en una pseudorevolució tan respectable com la que van protagonitzar fa 35 anys els fills de les classes privilegiades que podien assistir a la Sorbona.

Per raons òbvies, aquella generació no ha volgut renunciar mai a un llegat sentimental tan marcat i atractiu. En abstracte, això no té gaire importància. Si aterrem al nivell de la política municipal, en canvi, la magnitud del desastre fa fereadat. Creuen que estic exagerant? Doncs recordin, per exemple, el final d'aquell discurs institucional d'Enrique Tierno Galván, aleshores alcalde de Madrid, quan va exhortar els joves amb una expressió que ha passat a la història (dels errors): "a colocarse, y al loro". Llavors tothom va riure la gracieta; ara se n'han vist les conseqüències a llarg termini, d'allò. Mai no és tard per recapitular, evidentment; però, això sí, cal actuar amb honestedat i no vendre com una proposta cívica allò que, en realitat, és una trista rectificació generacional.

Si la majoria de joves no s'empassen l'incert relat del civisme, recitat gairebé amb mala consciència, és perquè no es xuclen el ditet. Saben que paguen els plats que va esmicolar una altra generació i, com és natural, no els dona la gana de fer-ho. Els uns van dir que davall de les llambordes hi havia la platja; ara hi ha uns que la busquen cada cap de setmana. Què s'esperaven?